

ДИТИНА

Освітня програма для дітей

від 2 до 7 років

відповідно
до Базового компонента
дошкільної освіти

Міністерство освіти і науки України
Київський університет імені Бориса Грінченка

ДИТИНА

Освітня програма для дітей

від 2 до 7 років

Київ – 2016

УДК 373.2(072)

ББК 74я73

Д49

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(лист МОН України № 1/11-16163 від 09.11.2015 р.)

Науковий керівник проекту:

В.О. Огнев'юк, ректор Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор філософських наук, професор, академік НАПН України.

Авторський колектив:

Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, Н.І. Богданець-Білоskalенко, В.М. Вертугіна, К.І. Волинець, Ю.О. Волинець, Л.В. Гаращенко, Н.М. Голота, О.А. Іваненко, І.І. Карабаєва, А.В. Кишинська, О.В. Коваленко, О.Д. Літченко, О.В. Лобода, О.О. Ліннік, О.В. Мартинчук, М.А. Машовець, Н.І. Мельник, О.А. Половіна, Ю.Ю. Савченко, Н.Б. Сиротич, Г.В. Смольникова, Г.С. Тарасенко, І.Є. Товкач.

Наукове редагування:

Г.В. Беленька, заступник директора з наукової роботи Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор педагогічних наук, професор;

М.А. Машовець, професор кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент.

Рецензенти:

С.М. Курінна, завідувач кафедри дошкільної освіти факультету дошкільної освіти та практичної психології Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет», доктор педагогічних наук, доцент;

Л.М. Рожкова, методист РНМЦ Деснянського районного у м. Києві управління освіти.

Експертизу здійснили:

Н.В. Гавриш, голова комісії з дошкільної педагогіки і психології Науково-методичної ради з питань освіти МОН України, доктор педагогічних наук, професор;

Л.В. Гладун, директор Національного музею іграшки.

Технічний секретар — І.Ф. Ляшова.

ISBN 978-617-658-016-4

© Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, Н.І. Богданець-Білоskalенко [та ін.], 2016

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016

ВСТУПН

Дитинство та найважливішим етап відсотків здібностей, і чотири роки життя люд Дошкільний вік є фун людини. Маленька нов та емоційного розвитку, в абсолютній залежност насамперед відбуваєтьс

Окрім членів сім'ї, в вихователі дошкільних колективом педагогів і на із залученням провідни програма для дітей від де увагу на особистості д перед амбіціями доросл на те, що, по-перше, завз закладу, який він відвіду починається активне дос

Освітня програма р це перша програма, керу як особистість. Надалі шкільні, спеціальні, вищи дошкільного віку — осо вимагають від дитини дов інтересу. Ефективність їх від емоційного фону, на я

Програма є освітньою за собою розвиток. Дошк На сьогодні доведено її освіти. Від якості цьог залежить динаміка особ та світосприйняття, отж

Дошкільна освіта я супутником еволюційно як спеціальна сфера феномен, сутнісна харак способів її самозбережен розвитку й саморозвитку

Як сфера соціокульт освіта набула націонал

ВСТУПНЕ СЛОВО

Дитинство є незабутнім, швидкоплинним, неповторним та найважливішим етапом людського життя. Загальновідомо, що п'ятдесят відсотків здібностей, необхідних для навчання, розвиваються у перші чотири роки життя людини, а ще тридцять — у віці чотирьох-восьми років. Дошкільний вік є фундаментом, на якому постає увесь життєвий шлях людини. Маленька новонароджена людина у сенсі фізичного виживання та емоційного розвитку, на відміну від багатьох інших живих істот, перебуває в абсолютній залежності від піклування дорослих членів суспільства. Воно насамперед відбувається в родині.

Окрім членів сім'ї, найбільш близькими до дитини також можуть стати вихователі дошкільних навчальних закладів. На допомогу вихователям колективом педагогів і науковців Київського університету імені Бориса Грінченка із залученням провідних фахівців України в галузі освіти створена Освітня програма для дітей від двох до семи років «Дитина». Назва Програми акцентує увагу на особистості дитини, пріоритетності її інтересів, бажань і потреб перед амбіціями дорослих. Період від двох до семи років обраний з огляду на те, що, по-перше, зазвичай саме у два роки малюка віддають до дошкільного закладу, який він відвідує до шести-семи років; по-друге, на цьому етапі життя починається активне дослідження і пізнання дитиною оточуючого світу.

Освітня програма розвитку дітей від двох до семи років «Дитина» — це перша програма, керуючись якою дорослі допоможуть дитині сформуватись як особистість. Надалі її життя будуть супроводжувати інші програми — шкільні, спеціальні, вищих навчальних закладів. Програма для розвитку дитини дошкільного віку — особлива. Освітні завдання в ній — цікаві й водночас вимагають від дитини докладання певних зусиль для задоволення пізнавального інтересу. Ефективність їх вирішення залежить від взаємодії малюка з дорослими, від емоційного фону, на якому розгортається процес пізнання.

Програма є освітньою, тобто базується на положенні про те, що освіта веде за собою розвиток. Дошкільна освіта — перша ланка в системі освіти України. На сьогодні доведено її пріоритетність як фундаменту цілісної неперервної освіти. Від якості цього фундаменту, закладеного в перші роки життя, залежить динаміка особистісного зростання дитини, її життєві установки та світосприйняття, отже, і рівень сукупного інтелекту та духовності нації.

Дошкільна освіта як соціальне й культурне явище є невід'ємним супутником еволюційного поступу людства. Науковцями вона розглядається як спеціальна сфера соціального життя, своєрідний соціокультурний феномен, сутнісна характеристика етносу, суспільства, людської цивілізації, способів її самозбереження й розвитку, цілісна єдність навчання, виховання, розвитку й саморозвитку особистості.

Як сфера соціокультурної практики у незалежній українській державі освіта набула національного значення і спрямовується на формування

нової ідентичності громадян, які готові нести особисту відповідальність за власне і суспільне благополуччя. Тому її пріоритетами визнані:

- посилення самостійності людини та її здатності до самоорганізації, лідерства;
- готовність до комунікації, співпраці;
- формування терпимості до думки інших людей, уміння вести діалог, знаходити змістовні компроміси;
- розвиток здібностей до творчої діяльності;
- уміння відстоювати свої права.

Метою дошкільної освіти є формування основ світогляду цілісної, життєво активної, гуманістично спрямованої особистості — громадянина(ки) демократичного суспільства, який(а) у своїй життєдіяльності буде сповідувати національно-культурні, загальнолюдські та громадянські цінності. Дорослі, які причетні до процесу становлення особистості дитини дошкільного віку, мають розуміти свою відповідальність перед майбуттям. Для цього насамперед необхідно:

- сприймати дитину як вільну особистість, яка постійно розвивається у притаманних їй видах діяльності: ігровій, пізнавальній, практично-творчій;
- бути партнером дитини у пізнанні самої себе, світу і себе у світі;
- забезпечувати емоційний комфорт, стан благополуччя і залученості до життя соціуму;
- створювати умови для індивідуалізації траєкторії особистісного розвитку, формування цінностей, особистісних якостей та життєвих компетентностей.

Нова Освітня програма для дітей від двох до семи років «Дитина», рекомендована Міністерством освіти і науки України, пропонує дорослим — вихователям і батькам дітей дошкільного віку вибудовувати освітній процес на основі врахування індивідуальних можливостей, здібностей і потреб дітей кожного вікового періоду. Її зміст є науково виваженим, однак це не заперечує можливість його варіювання залежно від темпу індивідуального розвитку дитини. Особливістю змісту є його «дешколяризація», інакше кажучи, розвиток дітей, а не цілеспрямована підготовка їх до школи на догоду нетерплячим батькам. Важливішим є розвиток інтересу до пізнання, активності, допитливості дитини, її відкритості до взаємодії і спілкування з оточуючим світом, ініціативності, готовності до експериментування, випробування себе.

Тож зичу вам, шановні дорослі, натхнення та успіхів у складній і захоплюючій справі навчання і виховання дошкільнят. Від вас залежить їхнє, а отже, і наше щастя, майбутнє України.

Віктор Огнев'юк,
науковий керівник проекту,
ректор Київського університету імені Бориса Грінченка,
доктор філософських наук, професор,
академік НАПН України

Ініціаторами цього варіанту Програми років у 1990 р. були доц удосконалення вчителів (Грінченка) — кандидат п в ої освіти в Україні Лідія наук, один з провідних д Проскура.

Саме О.В. Проскура лектив авторів майбутн шені фахівці з дошкільн Н.В. Кудикіна, Т.Є. Мус Ю.О. Приходько, О.Ю. (О.М. Кириченко, О.В. Пі філолог Н.Я. Дзюбишина-

На особливу увагу зас шення до авторського ко них закладів відомих і зн тань початкової освіти (Н.С. Коваль, В.П. Тимені програм для дошкільних і но вперше з метою реалі дичних рекомендації до і між дошкільною та почат для дитини між дитячим с розділом Програми та мет вали фахівці з дошкільної

Щодо назви майбутнь жітніші, але згодом зупин ший науковий керівник

ь, старший науковий співробітник лабораторії психології імені Г.С. Костюка НАПН іх наук.

ирівна, старший викладач кафедри дошкільного університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук.

мирівна, доцент кафедри дошкільної освіти університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук.

ент кафедри дошкільної освіти Педагогічного університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук.

вна, викладач кафедри дошкільної освіти університету імені Бориса Грінченка.

на, старший викладач кафедри іноземних мов університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук.

на, завідувач кафедри спеціальної психології, Інституту людини Київського університету педагогічних наук, доцент.

ївна, заступник директора з науково-методичного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент.

зна, доцент кафедри дошкільної освіти університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук.

заступник директора з науково-педагогічної та Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат психологічних наук, доцент.

івна, викладач кафедри дошкільної освіти університету імені Бориса Грінченка.

тарший викладач кафедри дошкільної освіти університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук.

а, завідувач кафедри дошкільної та початкового педагогічного університету імені Михайла Грушевського, кандидат педагогічних наук, професор.

тарший викладач кафедри дошкільної освіти університету імені Бориса Грінченка.

олодимирівна, викладач кафедри дошкільного університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук.

ЗМІСТ

Вступне слово	3
Програма «Дитина»: погляд з історії у сьогодення	5
Пояснювальна записка	10
Сім'я і дитячий садок	15

ЗМІСТ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ДІТЬМИ ВІД ДВОХ ДО СЕМИ РОКІВ

Перша молодша група «Крихітки» (третій рік життя)

Особистість дитини	
Вікові особливості психічного розвитку дітей	21
Здоров'я та фізичний розвиток	29
Мовлення дитини	33
Дитина в соціумі	35
Гра дитини	37
Дитина у природному довкіллі	39
Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі	41
Дитина у світі культури	
Образотворча майстерня	44
Музичний калейдоскоп	45
Театральна мозаїка	47
Літературна скринька	49

Друга молодша група «Малята» (четвертий рік життя)

Особистість дитини	
Вікові особливості психічного розвитку дітей	51
Здоров'я та фізичний розвиток	61
Мовлення дитини	67
Дитина в соціумі	69
Гра дитини	72

Дитина у природному довкіллі	74
Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі	79
Дитина у світі культури	
<i>Образотворча майстерня</i>	82
<i>Музичний калейдоскоп</i>	84
<i>Театральна мозаїка</i>	87
<i>Літературна скринька</i>	88
Діти з особливими освітніми потребами	89

Середня група «Чомусики» (п'ятий рік життя)

Особистість дитини	
<i>Вікові особливості психічного розвитку дітей</i>	95
<i>Здоров'я та фізичний розвиток</i>	103
Мовлення дитини	111
Дитина в соціумі	114
Гра дитини	118
Дитина у природному довкіллі	121
Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі	126
Дитина у світі культури	
<i>Образотворча майстерня</i>	131
<i>Музичний калейдоскоп</i>	132
<i>Театральна мозаїка</i>	136
<i>Літературна скринька</i>	139
Діти з особливими освітніми потребами	141

Старша група «Фантазери-мрійники» (шостий рік життя)

Особистість дитини	
<i>Вікові особливості психічного розвитку дітей</i>	143
<i>Здоров'я та фізичний розвиток</i>	150
Мовлення дитини	160
Дитина в соціумі	166
Гра дитини	170
Дитина у природному довкіллі	173
Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі	180
Дитина у світі культури	
<i>Образотворча майстерня</i>	186
<i>Музичний калейдоскоп</i>	188
<i>Театральна мозаїка</i>	192
<i>Літературна скринька</i>	195
Діти з особливими освітніми потребами	197

«Дослідники» (сьомий рік життя)

Особистість дитини	
Вікові особливості психічного розвитку дітей	201
Здоров'я та фізичний розвиток	205
Мовлення дитини	213
Дитина в соціумі	219
Гра дитини	222
Дитина у природному довкіллі	225
Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі	229
Дитина у світі культури	
Образотворча майстерня	234
Музичний калейдоскоп	237
Театральна мозаїка	241
Літературна скринька	242
Діти з особливими освітніми потребами	243
Місточок до школи	247

ВАРІАТИВНА ЧАСТИНА БКДО

Подорожуємо у світ англійської мови	251
Комп'ютерна грамота	267
Шахи	269
Хореографія	272
Рекомендована література	292
Авторський колектив Освітньої програми для дітей від двох до семи років «Дитина»	299

